

István Örkény

Kočí hra

Překlad / František Stier a Ida de Vries

Úprava / Helena Šimáčková a Jaroslav Dudek

Režie / Jaroslav Dudek j.h.

Scéna / Zbyněk Kolář j.h.

Kostýmy / Jarmila Konečná

Hudební spolupráce / Petr Růžička

Dramaturgie / Helena Šimáčková j.h.

Erži Orbánová	Jiřina Bohdalová
Gizela, její sestra	Jana Štěpánková
Ilona, její dcera	Hana Maciuchová
Jóži, Ilonin manžel	Rudolf Jelínek
Pavla Krausová	Gabriela Vránová
Myška, sousedka paní Orbánové	Lucie Juříčková
Viktor Molnár, operní pěvec v penzi	Petr Haničinec
Adelaida Brucknerová, Viktorova matka	Věra Budilová
Servírka	Pavčina Mourková

Představení řídí Karel Hovorka

Text sleduje Jiřina Loosová

Šéf uměleckotechnického provozu a výroby ing. Vladimír Leníček

Osvětlení řídí Jiří Bláha - zvuk František Ondřík - stavbu vede Bohumil Vender - rekvizity Květa Krejzová - dekorace, kostýmy, vlásenky vyrobily kolektivy dílen, které vedou František Škorpík, Jan Benda, Libor Houzvička, Petr Gaja a Ladislav Večl

Dům čtyř letor

Johann Nepomuk Nestroy

Texty písní / Zdeněk Svěrák
Scéna a kostýmy / Otakar Schindler j.h.

Přeložil Josef Balvín
REŽIE JIŘÍ MENZEL j.h.

Hudba / Jaroslav Uhlíř
Dramaturgie / Jolana Součková

Cholerici

PAN VYKYPĚL, bohatý soukromník . . . . . Jiří Plachý
ROBERT, jeho syn, milující Anežku . . . . . Ivan Trojan
VALPURGA, jeho dcera,
milující Edmunda . . . . . Alexandra Tomanová
PAN BOUŘIL, ženich pro Valpurgu . . . . . Rudolf Jelínek

Flegmatici

PAN DRÍMOTA, bohatý soukromník . . . . . Petr Kostka
EDMUND, jeho syn, milující Valpurgu . . . . . Lukáš Hlavica
ANEŽKA, jeho dcera, milující Roberta . . . . . Eva Režnarová
. . . . . Simona Postlerová
PAN HNÍPAL, ženich pro Anežku . . . . . Jan Teplý

Melancholici

PAN STEJSKAL, bohatý soukromník . . . . . Oldřich Vlach
KVÍDO, jeho syn, milující Marii . . . . . Jan Šťastný
IRENA, jeho dcera, milující Felixe . . . . . Vendulka Křížová
PAN TRAMPOTA, ženich pro Irenu . . . . . Břetislav Slováček

Sangvinici

PAN VEJSKAL, bohatý soukromník . . . . . Jaroslav Satoranský
FELIX, jeho syn, milující Irenu . . . . . Miroslav Vladyka
MARIE, jeho dcera, milující Kvidona . . . . . Kateřina Brožová
PAN VESELKA, ženich pro Marii . . . . . Jaroslav Kepka

VYKUK, holič a kadeřník
Tomáš Töpfer

IZABELA, pokojská u pana Vejskala
Eliška Balzerová

HUCIPUC, čistič šatů a bot
Svatopluk Skopal

PAN POTMĚRÁD
Karel Štika
člen mimického sboru DnV

PANÍ HOLUBINKOVÁ
Marta Vančurová

PANÍ POŠMOURNÁ
Magda Erössová
členka mimického sboru DnV

Spoluúčinkují další členové mimického sboru a orchestr Divadla na Vinohradech

Představení řídí Petr Holata

Asistent režie / Karel Hovorka

Text sleduje Jiřina Loosová

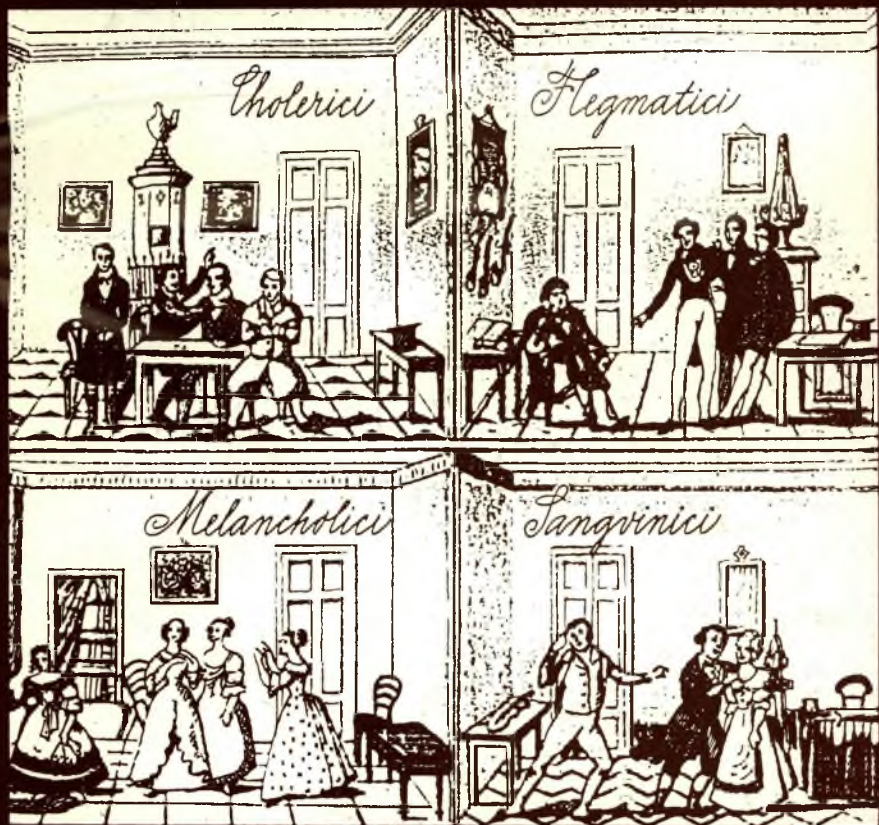
Šéf uměleckotechnického provozu a výroby ing. Vladimír Leníček

Osvětlení řídí Jiří Bláha - zvuk František Ondřích
stavbu vede Bohumil Vender - rekvizity Květa Krejzová
dekorace, kostýmy, vlásenky vyrobily kolektivy dílen, které vedou
František Škorpík, Jan Benda, Libor Houžvička, Petr Gaja a Ladislav Večl

Vytištěno ve spolupráci s firmou Rank Xerox

Johann Nepomuk Nestroy Dům čtyř letor

DIVADLO
NA VINOHRADĚCH

JOHANN NEPOMUK NESTROY

herec, režisér, divadelní ředitel, autor 83 frašek

- 1801** Nestroy se narodil 7. prosince jako syn advokáta ve Vídni, Bräunerstrasse 3
- 1822** Po maturitě studoval jeden rok práva. Zběhl ze studií, odešel k divadlu a debutoval jako operní zpěvák – basista v Mozartově „Kouzelné flétně“ (Sarastro).
- 1823** Oženil se s herečkou Wilhelmine Nespiesni, která mu v r. 1824 porodila syna a záhy ho opustila.
- 1823 – 1825** Operní angažmá v Amsterdamu.
- 1825** Angažmá jako herec a zpěvák v divadle v Brně. Nad operou postupně vítězí činohra. Nestroy se projevuje jako komik a skvělý improvizátor. Nešetřil zřejmě žádné uznávané hodnoty, za což ho nejednou v jeho kariéře stihly cenzurní zásahy.
- 1826** Angažmá v Grazu a v Bratislavě.
- 1828** Začal žít s herečkou Marií Weiler. Našel v ní po rozchodu s první ženou spolehlivou a moudrou životní družku, měli spolu tři děti, ale nikdy neuzavřeli manželství.

1831 Nestroy přichází do Vídně, kde ho známý divadelní ředitel Karl Carl přijímá do souboru Divadla na Vídeňce (Theater an der Wien) jako druhého komika vedle legendárního Wenzela Scholze. (U Carla pracoval Nestroy až do roku 1854.) Vedle hraní divadla se začíná prosazovat také jako autor frašek. Za dobu své vídeňské činnosti uvedl na jeviště přes 70 svých her a vytvořil více než 400 rolí, z nichž každou šestou si napsal sám.

1833 11. dubna měla v Divadle na Vídeňce slavnou premiéru Nestroyova sedmnáctá fraška „LUMPACIVAGABUNDUS“. Herec Nestroy tímto dnem konečně prorazil také jako dramatik a stal se na dobu dalších téměř třiceti let úspěšným autorem a miláčkem vídeňského publika. Ovládal je především povahou svého humoru; jeho komika útočila, děsila a bořila všechny iluze. Satirik Nestroy tím sklízel úspěch za úspěchem,“ vždy byl ochotný ironicky se vysmát lepším citům i ušlechtilým myšlenkám. Líčil svět takový, jaký byl: ubohý, nepevný a z přetlaku, který ho tížil jako každého druhého, se osvobodil cynickým výsměchem“ (rakouský dramatik E. von Bauernfeld). A tak mezi obrovskou popularitou na jedné a nejprudšími útoky a tlakem cenzury na druhé straně psal nyní Nestroy ročně nejdříve pět her, později dvě až tři (jak mu ukládala smlouva s ředitelem Carlem). A jednou hrou za druhou vytvářel dílo, které nastavuje zrcadlo době tak osobitým a jedinečným způsobem, že pro divadelní a literární historiky zůstává těžko vysvětlitelným jevem dodnes.

*J. N. Nestroy, K. Carl a W. Scholz ve hře J. N. Nestroye Lumpacivagabundus
Kolorovaná rytina podle J. Ch. Schoellera*

*J. N. Nestroy a W. Scholz
ve hře Karla Haffnera
Krejčí a jeho dcery
aneb Švagr z Ameriky
J. Ch. Schoeller*

Přibývaly kouzelné hry a frašky, quodlibety, politické frašky, lidové hry a obrazy ze života, a ve všech těchto žánrech postihoval Nestroy politické, společenské a lidské problémy své doby neobyčejně mnohotvárným způsobem.

K Nestroyovým zbráním, jimiž bojoval s cenzurou, patřila i jeho pracovní metoda a „nepořádná“ kompozice jeho děl – nepořádná z hlediska klasické dramaturgie a jejích pravidel. Žádná z jeho her neopouštěla pracovní stůl „hotová“, definitivně formulovaná. „Vydání poslední ru-

ky“, jaké pořizovali klasikové, Nestroy neznal. Ve svých rukopisech skicoval průběh děje, charakterizoval osoby, formuloval jednotlivé dialogy a psal důležité kuplety. Ale hotová byla hra až představením – společným úsilím herců a obecenstva, které herce podněcovalo k improvizacím, přídávům a k neustálému dotváření textu. Nestroy psal spíše scénáře a koncepcce, než ve všem všudy dovršené hry; důvěřoval tvůrčím schopnostem partnerů, které dokonale znal a jimž připravoval ve svých textech znamenitá východiska a podněty.

1835 24. září premiéra frašky „PŘÍZEMÍ A PRVNÍ PATRO“

1836 „NÁMĚSÍČNÍCI“

1837 586. roli z celkem 874 si zahrál Nestroy ve své 34. frašce 16. listopadu 1837. V Divadle na Vídeňce tehdy poprvé hrál roli holiče a kadeřníka Vykuka v komedii „DŮM ČTYŘ LETOR“ (Das Haus der Temperamente) – čs. premiéra Divadlo F. X. Šaldy Liberec 1973

1840 16. prosince premiéra „TALISMANU“

1842 „A JDE SE ŘÁDIT“ (u nás známá ze zpracování V+W pod názvem „... si pořádně zařádit“).

1844 „ROZERVANEC“ (spojením dějových osnov dvou Nestroyových frašek – Náměsíčníci a Rozervanec a doplněním o motivy a dialogy z dalších jeho her vznikla koncem 60. let v Divadle Za branou pozoruhodná inscenace „Provaz o jednom konci“)

1847 Otevření Carltheatru. Nestroy se stal členem tohoto divadla a od té doby byly premiéry jeho frašek uváděny zde.

1848 „SVOBODA V KOCOURKOVĚ“

1853 „TAJNÉ PENÍZE, TAJNÁ LÁSKA“ (čs. premiéra ND Praha 1992)

1854 1. listopadu byl Nestroy jmenován ředitelem Carltheatru.

1857 „TANNHÄUSER“, „PRO NIC ZA NIC“

1859 „LOHENGRIN“

1860 30. října zanechal řízení Carltheatru a vrátil se po čtyřiatřiceti letech zpět do Grazu. Žil tu jako blahobytný rentiér a jen občas vyjížděl na triumfální pohostinská vystoupení.

1862 1. února měla premiéru jeho 83. a poslední fraška „NÁČELNÍK VEČERNÍ VÁNEK aneb STRAŠLIVÁ HOSTINA“. 29. dubna naposled vystoupil před publikem a o měsíc později – 25. května 1862 v Grazu umírá. Pohřeb se konal ve Vídni za obrovské účasti vídeňského obyvatelstva – jeho milujícího publika.

NESTROYOVA 34. FRAŠKA

Pro „DŮM ČTYŘ LETOR“, k němuž není známa žádná literární předloha, rozdělil Nestroy jeviště do čtyř hracích prostorů, pro každou ze čtyř základních lidských letor vyhradil jeden pokoj. A ve zvládnutí této znásobené simultánnosti (použil jí už v PŘÍZEMÍ A PRVNÍM PATŘE a pak ještě jednou ve frašce PRO NIC ZA NIC) prokázal, jak svrchovaně ovládá jevištní prostředky a z obtíží takového řešení dokáže vytěžit i znásobený jevištní účín. Věta, vyslovená v jedné místnosti, se vtipně doplňuje a dokončuje v prostoru dalším, děj a dialog se neustále „čtvrtí“ a rafinovanými kontrasty dostávají stále novou barvu a osvětlení. Svou „vyšší matematikou“ komiky čelí Nestroy s jistotou nebezpečí, které vyplývá ze záměrné schematizace charakterů a ze čtyřnásobného opakování každé události.

Průběh čtyř milostných zápletek je neustále přehledný, mechanismus frašky běží bez jakéhokoli zadrhnutí. Život vniká do předurčeného děje, který probíhá v červeném, hnědém, žlutém a nebesky modrém pokoji (barvy charakterizují letoru obyvatel těchto pokojů), především zásluhou postav sluhů. Nestroy sám hrál holiče Vykuka, který spřádá intriky a taky je maří, Wenzel Scholz čističe Hucipuce, který se prostoduše o roli intrikána pokouší, Nestroyova družka pokojskou Isabelu, o kterou se ti dva ucházejí.

Jestliže Nestroy vykreslil ve svém Gundelhuberovi (BYT K PRONAJMUTÍ – 1837) skvostný typ vídeňského obtížného maloměšťáka, přízřevivého, mazaného, lstivého i mstivého, pak tento typ v DOMĚ ČTYŘ LETOR takřikajíc „demontoval“ na jeho součástky. Cholerický pan von Braus (Vyrypěl), flegmatický von Fad (Dřímota), melancholický von Trüb (Stejskal) a sangvinický von Froh (Vejskal) – to jsou v podstatě jen různé role měšťáka Gundelhubera, zcizené schematizujícím zo-

„Dům čtyř letor“ – Divadlo na Vídeňce, 1965, Vykuk – Karl Paryla

brazením. Jednotlivé postavy vytvářejí ve svém souhrnu, jakoby přes sebe „překopírovány“, typ gundelhuberovsky sobeckého, nepřemýšlivého měšťáka, jenž se jeví jako neškodný jen proto, že mu chybí energie.

Schematizace charakterů má však i hlubší smysl – vyjadřuje nesporně i Nestroyovo přesvědčení o „nepolepšitelnosti“ člověka, o jeho determinovanosti (osudové i společenské). Proto se mu postavy změnily v „pouhé různobarevné loutky“, jsou odlišeny jen psychologickou barvou, nikoli individuální lidskou tváří. Postrkuje jimi klamaný „hýbatel“ Vykuk. Děj, který má u Nestroye téměř vždy fiktivní charakter, „nenese“ výpověď hry, slouží jen k navození vhodných situací, v nichž se mohou uplatnit komické charaktery. Má vysloveně služebnou funkci, divák je do intriky zasvěcen hned od začátku a sleduje, jak ji Vykuk realizuje na bezmocných objektech. I sám Vykuk, oklamáný intrikán, se stává bezděčně součástí mechanismu.

Premiéra hry se konala jako Nestroyova benefice, režisérem byl sám ředitel Divadla na Vídeňce Carl, jehož „aranžmá bylo mistrovské“, a v představení „do sebe všechno zapadlo tak rychle a bezpečně jako tóny klavíru pod rukou dobrého pianisty“. V inscenaci hrál celý soubor – „Jestli chce někdo vědět, kdo si zaslouží pochvalu, nechtě si přečte obsazení,“ poznamenal kritik. Ovšem největší úspěch sklízeli Nestroy a Scholz, kteří v rolích obou intrikánů byli vyvoláváni na jeviště v tom okamžiku, kdy z něho odešli. Nestroyův kuplet o čtyřech letorách vyvolal takové nadšení, že herec musel přidat další (přípravené) strofy.

Kritika sice dostatečně nepostihla hlubší smysl frašky, ale chválila „promyšlený plán, charaktery, situace, nový, zdravý, jen jemu (Nestroyovi) vlastní vtíp, pádnou satiru, i když často obalenou do vtípu, ale vždy překvapivou a originální, a pak kuplety, jaké v tomto žánru před ním ještě nikdo nedokázal a ani po něm nevytvoří.“ Kritik je také nadšen tím, jak Nestroy propracoval a zvládl „zdánlivě jednoduchý nápad“: „Tyhle čtyři letory ve svých neustálých vzájemných vztazích, s nejpravdivějšími kontrasty, neustále jednající, neustále vyvolávající veselost, bez jakékoli monotónnosti, to není tak snadné, jak se to může jevit, a právě v tom spočívá zásluha pana Nestroye, že se nenechal úkolem zdrtit, že pomocí intrik, nedorozumění, záměn neustále vnášel na scénu svěží život...“ A obecnostvo „nepřeslechlo a nepřehlédlo ani jedinou přednost ve stavbě hry, ani jedinou finesu dialogu. Báječně se bavilo a projevilo svoje nadšení.“

Jiný kritik při této příležitosti zdůrazňuje naprostou intelektuální převahu dramatika Nestroye nad ostatními soudobými autory lidového jeviště: „Mezi Nestroyovými fraškami a našimi ostatními lokálními autory zeje tak obrovská propast, že bychom jeho výtvorům měli dát vlastně jiný, případnější název, než onen už nevyhovující – fraška. Jeho hry se vyznačují takovou odvahou, rozletem a vynalézavostí, projevuje se v nich tak obsažný, originální talent, tak obratná, vynalézavá mnohostrannost, že by se kritika dopustila hříchu, kdyby ho řadila mezi naše normální autory frašek. Nestroyovo dílo znamená v oblasti lokální hry stejnou epochu a senzaci, jako nová Grillparzerova tragédie ve světě dramatu.“

Úspěch hry se po premiéře ještě zvětšoval, během necelých dvou měsíců se hrála v roce 1837 pětaticetkrát a udržela se pak na repertoáru dlouhá léta. Ještě v roce 1860 hrál Nestroy svého Vykuka ve zkrácené verzi hry.

(Josef Balvín: VÍDEŇSKÉ LIDOVÉ DIVADLO)

*Jiří Plachý (Pan Vykypěl), Ivan Trojan (Robert)
a Alexandra Tomanová (Valpurga)*

Tomáš Töpfer (Vykuk) a Marta Vančurová (Paní Holubinková)

I. patro:
Ivan Trojan (Robert), Jiří Plachý (Pan Vykypěl)
a Alexandra Tomanová (Valpurga)

přízemí:
Marta Vančurová (Paní Holubinková), Tomáš Töpfer (Vykuk),
Jan Štastný (Kvido), Oldřich Vlach (Pan Stejskal)
a Vendulka Křížová (Irena)

I. patro:
Eva Režnarová (Anežka), Petr Kostka (Pan Dřímota),
Lukáš Hlavica (Edmund)

přízemí:
Kateřina Brožová (Marie), Jaroslav Satoranský (Pan Vejskal),
Miroslav Vladyka (Felix), Svatopluk Skopal (Hucipuc)
a Eliška Balzerová (Izabela)

*Lukáš Hlavica (Edmund), Petr Kostka (Pan Dřímota)
a Eva Režnarová (Anežka)*

Svatopluk Skopal (Hucipuc) a Eliška Balzerová (Izabela)

„DŮM ČTYŘ LETOR“ se (i přes svou značnou inscenační náročnost) objevuje pravidelně i v současném repertoáru vídeňských divadel. V r. 1953 ji uvedl Volkstheater, v r. 1965 Theater an der Wien a zatím poslední inscenace je z r. 1989, kdy ji jako svůj režijní debut inscenovala ve Volkstheater herečka Hilde Sochor.

V roce 1965 viděl v Divadle na Vídeňce znamenitou inscenaci Karl Paryly (který zároveň strhujícím způsobem ztvárnil postavu Vykuka) překladatel a dramaturg dr. Josef Balvín. Jemu do té doby neznámou Nes-troyovu frašku přivezl do Prahy a nabídl Divadlu na Vinohradech její překlad. Vedení divadla – ředitel František Pavlíček a dramaturg Zdeněk Bláha – bylo hrou nadšeno a dokonce začalo jednat s režisérem vídeňské inscenace Karl Parylou o případném režijním hostování ve vinohradském divadle. Všechny plány s uvedením této znamenité frašky ovšem skončily po r. 1968 odchodem Františka Pavlíčka a komedie musela na své (dosud jediné) uvedení čekat až do 30. června 1973, kdy ji v československé premiéře pod názvem „DŮM ČTYŘ TEMPERAMENTŮ“ uvedlo Divadlo F. X. Šaldy v Liberci. Překlad Josefa Balvína kryl svým jménem dr. Zdeněk Bláha a do režie se „odvážně“ pustil Karel Kříž. Roli Vykuka (v tehdejší verzi překladu Filipína) hrál Karel Pospíšil a Hucipuce Miloš Kopečný. Svou první divadelní roli, cholerického syna Roberta, tu dostal také čerstvý absolvent DAMU Boris Rösner.

*Závěrečná scéna z inscenace režiséra Karla Kříže „Dům čtyř temperamentů“
Divadlo F. X. Šaldy, Liberec, 1973*

VYKUKOVA PÍSEŇ O LETORÁCH

*Když se
skláním k dívčím kadeřím
a s radostí je kadeřím
to jsem skoro vždycky
pěkně sangvinický*

*Když však
dnes a denně i příště
jen holím dědkům strniště
tak je skoro vždycky
holím flegmaticky*

*Rád bych
pozval dámu k Sachrovi
a koupil jí dort patrový
ale nemám tolik
Tak jsem melancholik*

*Když mi
nervy někdo pocuchá
tak hned ho říznu do ucha
Jednám cholericky
To je krve vždycky!*

*Čtyři lidi v jednom těle
já mám každopádně
Někteří se cítí skvěle
někteří jsou na dně*

*Čtyři lidi, jedno tělo
jak se to tam vejde
Někdy by se jásat chtělo
někdy to zas nejde*

(nové písňové texty pro tuto inscenaci napsal Zdeněk Svěrák)

*J. N. Nestroy
jako Knejp
ve hře
Lumpácivagabundus
Akvarel Ranstl*

*J. N. Nestroy
v postavě Bertrama
ve své hře
Ďábelský Robert
Akvarel Franz Gaul*

*J. N. Nestroy
jako Knejp
ve hře
Lumpácivagabundus
Akvarel Ranstl*

Rio Preisner TRAGICKÁ FRAŠKA

Svět tragické frašky se jen hemží lidskými loutkami, které v divadle světa hrají jim přidělené role a vedeny osudovou předurčeností pomalu padají do propastí.

Odkud se tahle loutkovost bere? Loutka je obrazem neměnnosti, zobrazuje strnulost, je symbolem monadického uzavření, odcizení. To všechno jsou znaky, které nacházíme už u Hanswursta či Kašpárka, ale teprve Nestroy v nich objevil možnosti umělecky působivého zobrazení člověka. Beztvarost nového lidského typu se pokusil vyjádřit dvěma základními typy, které zasadil do všedního prostředí. Nestroyovy snahy o vytvoření dosud nevytvořeného se nejvíce projevíly ve frašce DŮM ČTYŘ LETOR a v podceněné frašce, kterou původně zamýšlel napsat jako tragédii PROTI POŠETILOSTI NENÍ LÉKU (Gegen Torheit gibt es kein Mittel). Podařilo se mu v nich téměř nemožné: přesně seřízeným hodinovým strojkem, hermeticky uzavřeným mechanismem zpodobnit beztvarost determinovaného světa. Dílo hodné humanistického filosofa a příspěvek k věčnému humanistickému problému koincidence protikladů. Do světa, který popírá svobodnou vůli, přinesl Nestroy dramatického hybatele – démonický typ bezcharakterního hochštaplera, intrikána, kterému osud zdánlivě štědře nadělil, ale ve skutečnosti nemá nic a naopak musí říditka svého osudu držet pevně v ruce. Obvyklý typ, který se pak v Nestroyových tragických fraškách vyskytuje, je bezejmenná, nedefinovatelná loutka, pan G., šosák, maloměšťák, homo novus.

Tragická fraška se v moderní literatuře nejvíce přibližovala skutečnosti, mnohem více, než např. Ibsenova psychologická dramata, a to právě *spojením tragična a komična*, těchto dvou výrazných pólů napětí mezi životem a smrtí, bytím a nebytím, pomíjivostí a nekonečnem. Ale nejen to, neboť tragická fraška není tragikomedii. Realismus tragické frašky vrcholí a končí v okamžiku, kdy jejím prostřednictvím dozraje moment, který nutí člověka hledat cestu ze své ulity, takovou cestu, která by se mohla stát také jeho návratem.

Vrcholem tragické frašky se stal v r. 1837 už zmiňovaný DŮM ČTYŘ LETOR. Osudovou předurčenost člověka tu Nestroy vyjádřil současně na čtyřech scénách, kdy se jeden a tentýž čin odehraje ve čtyřech psychologických variantách: cholerické, flegmatické, melancholické a sangvinické. Téměř ve všech fraškách slouží jednání postav ve „vhodné“ situaci k rozvíjení komických charakterů a dialogů. V této psychologické studii dosahuje služebnost jednání tak vysokého stupně, že se skrze vlastní absurditu sama ruší. Vytváří se uzavřený systém, ve kterém se začátek a konec stýkají v kruhu a popírají čas. Postavy zbavené vlastní svobodné vůle se proměňují v různobarevné loutky (nelidskost se vyjadřuje prostřednictvím psychologického typu, beztvárnost je výmluvným znakem odlidštění) a jsou postrkovány osudem, ztělesněným hybatelem děje Vykuhem. Divák, který je od začátku do intriky zasvěcen, sleduje její provedení na bezmocných, poddajných obětech. Díky tomuto zasvěcení se sám stává, aniž si to uvědomuje, nepostradatelnou součástí v kole osudu.

Po DOMĚ ČTYŘ LETOR už nebylo možné – za podmínek 1. poloviny 19. století – v další cestě ke svrchovaně tragické frašce pokračovat.

JIŘÍ MENZEL

Divadelní a filmový herec, filmový, televizní a divadelní režisér. Svobodný, bezdětný, nekuřák, abstinent, vojenská hodnost: vojín.

Narodil se v Praze 23. února 1938. Studoval filmovou režii na pražské FAMU v letech 1958 – 1962. Profesionální dráhu zahájil v Krátkém filmu Praha. Poté působil jako asistent režie na filmu Věry Chytilové O NĚČEM JINÉM. Po absolvování vojenské prezenční služby natočil svoji první samostatnou profesionální práci – povídku SMRT PANA BALTAZARA do filmu PERLIČKY NA DNĚ podle předlohy Bohumila Hrabala.

Prakticky všechny filmy, které J. Menzel až dosud natočil, reprezentovaly Československo na zahraničních filmových festivalech a přehlídkách a celá řada z nich získala v zahraničí významné ceny a čestná uznání. Mezi nejvýznamnější patří americký Oscar – Best Foreign Film a Velká cena na MFF v Mannheimu v roce 1967 za OSTŘE SLEDOVANÉ VLAKY, v roce 1987 nominace filmu VESNIČKO MÁ STŘEDISKOVÁ na Oscara, Velká cena – Zlatý medvěd na MFF v Západním Berlíně 1990 za SKŘIVÁNKY NA NITI.

Ve své filmové tvorbě se soustřeďuje na adaptace literárních děl, a to zejména Bohumila Hrabala (SMRT PANA BALTAZARA z PERLIČEK NA DNĚ, OSTŘE SLEDOVANÉ VLAKY, SKŘIVÁNCI NA NITI, POSTŘÍŽINY, SLAVNOSTI SNĚŽENEK), Josefa Škvoreckého (ZLOČIN V DÍVČÍ ŠKOLE, ZLOČIN V ŠANTÁNU) a Vladislava Vančury (ROZMARNÉ LÉTO, KONEC STARÝCH ČASŮ).

Menzelova režijní divadelní činnost je spjata především s pražskými divadly: Činoherní klub, Divadlo Na zábradlí, Disk a v poslední době i s Národním divadlem a Divadlem na Vinohradech. Jako režisér působil rovněž na zahraničních scénách v Basileji, Bochumi, Curychu, Západním Berlíně a dalších divadlech v Maďarsku, Jugoslávii, Finsku a Švédsku.

DIVADLA DOMA

Činoherní klub: MANDRAGORA, TŘI V TOM, BEZ ROUCHA, ŽEBRÁČKÁ OPERA, AUDIENCE, HODINOVÝ HOTELIÉR, FIGAROVA SVATBA

Divadlo Na zábradlí: MLYNÁŘ A JEHO DÍTĚ, ALCHYMISTA

Disk: WOJCZEK

Národní divadlo: ZLÝ JELEN

Rokoko: RECITÁL EVY PILAROVÉ, RECITÁL JIŘÍHO SUCHÉHO

Ateliér: CK VOKÁL

Semafor: ĎÁBEL Z VINOHRAD, POSLEDNÍ ŠTACE, FAUST

Český Krumlov: SEN NOCI SVATOJÁNSKÉ

Divadlo na Vinohradech: DŮM ČTYŘ LETOR

DIVADLA V ZAHRANIČÍ

Bochum: KOČIČÍ HRA, TŘI MUŠKETÝŘI, UMĚNÍ KOMEDIE, JEZINKY A BEZINKY, DÁMA S PSÍČKEM, TŘI AKTOVKY O'CASEYHO, LISISTRATA

Curych: GULIVEROVY CESTY, KAVÁRNIČKA, KLAUNSKÁ SHOW

Basilej: MANDRAGORA, ALCHYMISTA

Berlín: BROUK V HLAVĚ, SEX NOCI SVATOJÁNSKÉ

Tampere: SEN NOCI SVATOJÁNSKÉ, ZKROCENÍ ZLÉ ŽENY

Lulea (Švédsko): REVIZOR

Dubrovník: HAMLET

Záhřeb: TŘI V TOM, MANDRAGORA

Budapešť: KRÁL JELENEM

GENERÁLNÍ SPONZOR
DIVADLA NA VINOHRADĚCH V ROCE 1995

 ČESKÁ SPOŘITELNA a.s.

Banka pro život

BENZINA

U STARTU I V CÍLI
VAŠICH CEST

metROSTAV a.s.

---

se podílejí na nákladech, spojených s uvedením této inscenace

---

*Johann Nepomuk
Nestroy*

**DŮM
ČTYŘ LETOR**

**DIVADLO
NA VINOHRADĚCH**

První premiéra Divadla na Vinohradech v sezoně 1994/95
Poprvé 2. prosince 1994

Ředitelka Divadla na Vinohradech Jiřina Jirásková

Program připravila Jolana Součková
ve spolupráci s Věrou Hradečnou
Fotografie Pavel Štoll a archiv DnV
Typografie Miroslav Pechánek
Tisk G výtvarné studio Zorky Gablerové a Offsetpress Praha

První vydání

Cena 14,- Kč

Veškerá práva této hry zastupuje AURA-PONT Praha